HÖGSKOLAN I BORÅS

Svenska med didaktisk inriktning för ämneslärare med inriktning mot grundskolans årskurs 7-9, I

Swedish with Focus on Didactics for Teachers Working in Grades 7 to 9, I

30 högskolepoäng
30 credits

Ladokkod: 11SV20
Version: 3.1
Fastställd av: Utskottet för utbildningar inom pedagogik och lärande 2016-01-11
Gäller från: VT 2016

Nivå: Grundnivå
Huvudområde (successiv fördjupning): Svenska (G1N), Utbildningsvetenskap: Svenska-mångkulturellt samhälle (G1N), Didaktik (G1N)
Utbildningsområde: Undervisning 65%, Verksamhetsförlagd utbildning 35%
Ämnesgrupp: Utbildningsvetenskap teoretiska ämnen
Förkunskapskrav: Godkänt resultat från all VFU i tidigare termin inom ramen för Ämneslärarutbildning med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7-9: svenska, engelska, svenska som andraspråk, 300 hp
Betygsskala: Underkänd, Godkänd eller Väl godkänd

Innehåll

Delkurs 1: Svenskämnets villkor, 5 hp
Delkursen utgör den första av kurserna i svenska för blivande lärare i svenska åk 7-9. Här belyses och problematiseras svenskämnet utifrån ett historiskt, lingvistiskt, didaktiskt, teoretiskt och sociologiskt perspektiv. Gällande styrdokument och läromedel i skolämnet svenska granskas och tolkas utifrån ett såväl ämnes- som ämnesdidaktiskt perspektiv med särskild tonvikt på frågor rörande skolans uppdrag, förutsättningar och möjligheter att skapa goda och språkutvecklande lärandemiljöer för alla elever i åk 7-9. Vidare reses frågor om hur undervisning för hållbar utveckling kan förstås i en svenskämneskontext. I delkursen anläggs även olika perspektiv på svenskämnets innehåll och arbetsformer där bl.a. arbete med skönlitteratur, film, språkfrågor med mera berörs. Minoritetsspråkens ställning tas som exempel för det senare. I delkursen ingår 5 fältdagar där studenten genomför en observationsstudie.

Delkurs 2: Språkets egenskaper och funktioner I, 4 hp
Språkets hierarkiska struktur studeras, från fonologisk nivå, via stavelsenivå, morfematisk nivå och lexikalisk nivå till frasnivå. Språkets dubbla artikulation, med en auditiv/muntlig eller visuell/skriftlig formaspekt å ena sidan, en symboliskt semantisk betydelseaspekt å andra sidan beskrivs och analyseras. Grundläggande lingvistiskt ontologiska frågor ställs och görs till föremål för medvetandegörande reflektion: Vad är språk? Vad används det verbala språket till? Vad är ett fonem? Hur fungerar fonemen i svenska språket? Vad förenar och skiljer ett självständigt rotmorfem från ett bundet grammatiskt morfem? Vad är ett ord? Hur bildas ett ord? Hur blir ord till fraser? Vilken roll spelar nominalfraser i språket? Allmänt sett är strävan att aldrig studera lingvistiska faktorer och begrepp i isolation, utan alltid i sitt funktionella sammanhang. Faktakunskaper om språk skall i möjligaste mån förvandlas till förståelsekunskaper.

Delkurs 3: Muntlig och skriftlig framställning, 3 hp
Delkursen fokuserar språkliga aktiviteter kopplade till ett funktionssammanhang med särskild tonvikt på utvecklandet av studentens egen muntliga och skriftliga genrekompetens, vilken i viss mån relateras till den kommande yrkesverksamheten. Centrala inslag i kursen är retorik, muntliga och skriftliga genrer samt texttyper. Under delkursens gång arbetar studenten kontinuerligt med sin egen skrivprocess och muntliga framställning, både enskilt och genom responsarbete.

Delkurs 4: Kunskaper i och om språket i ett didaktiskt perspektiv, 14 hp
I denna delkurs belyses svenskämnet utifrån ett ämnesdidaktiskt perspektiv med särskild tonvikt på lärarens uppdrag, förutsättningar och möjligheter att skapa goda och språkutvecklande lärandemiljöer för alla elever i åk 7-9. Fokus vilar på de språkliga processerna läsa, skriva, tala och lyssna. Delkursen betonar även vikten av en vetenskapligt förankrad helhetssyn på språket, där tala, lyssna, läsa och skriva samverkar. Vidare belyses frågor rörande olika texters form och struktur kopplade till

ett funktionssammanhang. Särskild tyngd läggs vid skolans uppdrag att stimulera elevers språkutveckling och skapa förutsättningar för elever att utveckla strategier för att tolka, analysera, kritiskt granska och producera texter i olika genrer med hänsyn till syfte, mottagare och funktionssammanhang. I anslutning härtill betonas vikten av inkludering. I delkursen ingår verksamhetsförlagd utbildning (VFU) där studenten deltar i undervisningen. Undervisningen skall genomföras i sådan omfattning att studenten utvecklas i sin kommande yrkesroll. Under VFU planerar och genomför studenten ett undervisningsmoment, vilket dokumenteras med hjälp av digital teknik. Detta redigeras och analyseras sedan med stöd av handledare och redovisas i grupp.

Delkurs 5: Språkets egenskaper och funktioner II, 4 hp
Med utgångspunkt från svenska språkets syntaktiska uppbyggnad studeras hur information transporteras genom en text, sats för sats, mening för mening, stycke för stycke, avsnitt för avsnitt. Vidare belyses den sats- och textgrammatiska strukturens betydelse för språkets anpassning till olika textgenrer, liksom till pragmatisk funktionalitet i skilda kommunikativa situationer. Såväl verbala som ickeverbala kommunikativa strategier i talat och skrivet språk behandlas. Därutöver belyses språkets grundläggande funktioner som kommunikationsredskap, som sociologiskt sammanhållande, alternativt bortstötande faktor, samt som medium för en (inter)subjektivt konstruktiv förståelse av individen själv, av andra människor och av världen så som vi uppfattar den. Allmänt sett är strävan att aldrig studera lingvistiska faktorer och begrepp i isolation, utan alltid i sitt funktionella sammanhang. Faktakunskaper om språk skall i möjligaste mån förvandlas till förståelsekunskaper.

Mål

Delkurs 1: Svenskämnets villkor, 5 hp
Studenten ska efter avslutad delkurs kunna

- redogöra för innehållet i de nationella styrdokument som är relevanta för svenskämnet samt problematisera den ämnes- och kunskapssyn som kommer till uttryck i dessa
- redogöra för vad som avses med att anlägga ett läroplansteoretiskt, inkluderande och utbildningssociologiskt perspektiv på planering, genomförande och utvärdering av undervisning i ämnet svenska för senare åldrar
- belysa den historiska utveckling skolämnet svenska genomgått samt beskriva debatten om ämnets nuvarande konstruktion, innehåll, samhällsrelevans och debatt
- granska olika läromedel för svenskämnet och problematisera dessa utifrån ett utbildningssociologiskt och didaktiskt perspektiv
- med stöd i didaktisk forskning planera, genomföra och i rapportform redovisa en observationsuppgift

Delkurs 2: Språkets egenskaper och funktioner I, 4 hp
Studenten ska efter avslutad delkurs kunna

- beskriva svenska språkets fonematiska, fonologiska och prosodiska uppbyggnad
- redogöra för svenska språkets morfologiska egenskaper
- visa insikt i hur begreppet ord kan förstås på olika sätt, t.ex. ur fonologiskt perspektiv, som en eller flera stavelser, ur morfologisk synvinkel, såsom lexikal, semantisk enhet
- redogöra för ordförrådets indelning i ordklasser, samt reflektera över respektive ordklass funktion i språket
- redogöra för hur ord blir till fraser och visa insikt i hur fraserna fungerar i språket
- uppvisa förståelse gällande grundläggande semantiska begrepp och samband

Delkurs 3: Muntlig och skriftlig framställning, 3 hp
Studenten ska efter avslutad delkurs kunna

- analysera, kritiskt granska, producera och bearbeta egna texter inom olika genrer och texttyper, där språk och struktur uppfyller krav på såväl skriftspråklig korrekthet som genre- och situationsanpassning
- analysera, kritiskt granska, producera och bearbeta en egen muntlig framställning där språk och struktur uppfyller krav på god argumentationsförmåga och logik

Delkurs 4: Kunskaper i och om språket i ett didaktiskt perspektiv, 14 hp
Studenten ska efter avslutad delkurs kunna

- visa kunskap om hur undervisning och bedömning kan gå till för att främja elevers läsande i olika typer av lässituationer, med särskilt fokus på läsning av sakprosatexter och texter sammansatta av ord, ljud och bild
- redogöra för hur undervisning och bedömning kan gå till för att främja elevers skrivande i olika typer av skrivsituationer
- bearbeta elevtexter till innehåll och form samt diskutera och exemplifiera hur responsförfarande kan användas i språkutvecklande syfte.
- definiera och använda forskningsbaserade begrepp relaterade till elevers läsförmåga
- redovisa kunskaper om hur elever kan stödjas i att utveckla en fördjupad läsförmåga
- visa grundläggande kunskaper om läs- och skrivsvårigheter/dyslexi samt redogöra för hur elever med sådan problembild kan få hjälp
- redogöra för hur undervisning och bedömning kan gå till för att främja elevers talande i olika typer av talsituationer

- redogöra för hur undervisning och bedömning kan gå till för att främja elevers lyssnande i olika typer av lyssnandesituationer
- använda digitala verktyg för kommunikation, dokumentation och utvärdering av den egna yrkesprogressionen
- uppvisa grundläggande kunskaper om de etiska och juridiska regler som gäller vid klassrumsforskning
- redovisa grundläggande kunskaper i klippteknik och redigering av rörlig bild
- i samråd med VFU-lärare och med stöd i svenskdidaktisk forskning samt utifrån relevanta styrdokument för ämnet svenska, formulera mål, planera, leda, genomföra, utvärdera och dokumentera undervisning i svenska med fokus på måluppfyllelse för alla elever i åk 7-9
- i mötet med elever och kollegor använda ämneskunskaper och ämnesdidaktiska begrepp i ett relevant yrkesspråk

Delkurs 5: Språkets egenskaper och funktioner II, 4 hp
Studenten ska efter avslutad delkurs kunna
- beskriva och analysera svenska språkets syntaktiska egenskaper och funktionella möjligheter
- beskriva den grundläggande funktionen för mänskligt verbalt språk som kommunikationsredskap
- kritiskt reflektera över språket som gemensamhetsskapande - alternativt bortstötande och utestängande - sociologisk faktor
- visa insikt i det verbala språkets fundamentala roll då det gäller individens utveckling och förståelse av sig själv, andra människor och världen

Undervisningsformer

Delkurs 1: Svenskämnets villkor, 5 hp
Föreläsningar, seminarier, workshops, studiegruppsarbete samt fältdagar.

Delkurs 2: Språkets egenskaper och funktioner I, 4 hp
Föreläsningar, seminarier, workshops och studiegruppsarbete.

Delkurs 3: Muntlig och skriftlig framställning, 3 hp
Föreläsningar, seminarier, workshops och studiegruppsarbete samt enskilt skrivande i skrivportfölj.

Delkurs 4: Kunskaper i och om språket i ett didaktiskt perspektiv, 14 hp
Föreläsningar, seminarier, workshops och studiegruppsarbete samt verksamhetsförlagd utbildning (VFU) där studenten håller minst 15 lektioner.

Delkurs 5: Språkets egenskaper och funktioner II, 4 hp
Föreläsningar, seminarier, workshops och studiegruppsarbete.

Undervisningen bedrivs på svenska, men undervisning på engelska kan förekomma.

Examinationsformer och betygsskala

Delkurs 1: Svenskämnets villkor, 5 hp
Muntlig seminarieuppgift i grupp, enskild skriftlig inlämning samt närvaro på fältdagar.

Delkurs 2: Språkets egenskaper och funktioner I, 4 hp
Enskild skriftlig tentamen.

Delkurs 3: Muntlig och skriftlig framställning, 3 hp
Enskilda skrivportföljuppgifter samt digitalt inspelad muntlig uppgift.

Delkurs 4: Kunskaper i och om språket i ett didaktiskt perspektiv, 14 hp
Muntlig seminarieuppgift i grupp, skriftlig tentamen, videopaper samt närvaro på och omdöme från sammanhängande verksamhetsförlagd utbildning.

Vid underkänt betyg vid det första examinationstillfället på verksamhetsförlagd utbildning har studenten endast rätt till ytterligare ett examinationstillfälle.

Delkurs 5: Språkets egenskaper och funktioner II, 4 hp
Enskild skriftlig tentamen.

Studentens rättigheter och skyldigheter vid examination är enligt riktlinjer och regelverk vid Högskolan i Borås.

Kurslitteratur och övriga läromedel

Se bilaga.

Studentinflytande och utvärdering

Före kursstart inbjuds studenterna till kursplaneringsmöte. Utvärdering sker kontinuerligt och muntligt under kursens gång, samt vid en skriftlig mittkursutvärdering. Vid kursslut genomförs en individuell skriftlig utvärdering. Resultatet av utvärderingarna är vägledande för utveckling av kommande kurser och delges studenterna genom kursens kursrapport.

Övrigt

Kursen ingår i Ämneslärarutbildning för grundskolans årskurs 7-9: svenska, engelska, svenska som andraspråk, 270 hp.
I delkurs 4 ingår 3 veckors VFU.

Bilaga: Litteraturlista för Svenska med didaktisk inriktning för ämneslärare med inriktning mot grundskolans årskurs 7-9, I (11SV20)

Delkurs 1: Svenskämnets villkor, 5 hp

Hajer, Maaike & Meestringa, Theun (2014). *Språkinriktad undervisning: en handbok.* 2. uppl. Stockholm: Hallgren & Fallgren (utdrag, ca 50 s)

Hansson, Fredrik (2011). *På jakt efter språk: om språkdelen i gymnasieskolans svenskämne.* Diss. Lund: Lunds universitet. Tillgänglig: dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/11784/Fredrik_Hansson_%20Muep.pdf?sequence=2, s. 11-18 (utdrag, 8 s)

Kihlström, Sonja (2007). Observation som redskap. I Dimenäs Jörgen (red.) (2007). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik.* 1. uppl. s. 30-46. Stockholm: Liber (17 s)

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (2011). Stockholm: Skolverket. Tillgänglig: www.skolverket.se/publikationer?id=2575 (utdrag, ca 20 s)

Norlund, Anita (2009). *Kritisk sakprosaläsning i gymnasieskolan: didaktiska perspektiv på läroböcker, lärare och nationella prov.* Diss. Göteborg: Göteborgs universitet. Tillgänglig: http:hdl.handle.net/2077/18958, s. 46-49, 77-100, 175, 187 (30 s)

Sverige. Kommittén för utbildning för hållbar utveckling (2004). *Att lära för hållbar utveckling: betänkande.* Stockholm: Fritzes offentliga publikationer. (Statens offentliga utredningar; SOU 2004:104. Tillgänglig: www.regeringen.se/content/1/c6/03/41/44/0fe2bc94.pdf (utdrag, ca 40 s)

Ytterligare litteratur enligt lärares anvisning (ca 40 s)

Delkurs 2: Språkets egenskaper och funktioner I, 4 hp

Bolander, Maria (2012). *Funktionell svensk grammatik.* 3. uppl. Stockholm: Liber AB (224 s)

Bolander, Maria (2012). *Funktionell svensk grammatik. Övningsbok.* 3. uppl. Stockholm: Liber (75 s)

Brodow, Bengt, Nilsson, Nils-Erik & Ullström, Sten-Olof (2000). *Retoriken kring grammatiken. Didaktiska perspektiv på skolgrammatik.* Lund: Studentlitteratur (170 s)

Einarsson, Jan (2009). *Språksociologi.* 2., [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur (utdrag, ca 100 s)

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (2011) Stockholm: Skolverket. Tillgänglig: www.skolverket.se/publikationer?id=2575 (utdrag, ca 20 s)

Delkurs 3: Muntlig och skriftlig framställning, 3 hp

Ekenvall, Monica (2010). *Retoriken i praktiken: lärarbok*. 2., rev. uppl. Göteborg: Utbildningsstaden (utdrag, ca 70 s)

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (2011). Stockholm: Skolverket. Tillgänglig: www.skolverket.se/publikationer?id=2575 (utdrag, ca 20 s)

Ytterligare litteratur enligt lärares anvisning (ca 50 s)

Referenslitteratur
Cassirer, Peter (2003). *Stilistik.* 6., [genomrev., uppdat.] utg. Ödåkra: Retorikförlaget (221 s)

Strömquist, Siv (2014). *Skrivboken: skrivprocess, skrivråd och skrivstrategier.* 7. uppl. Malmö: Gleerup (272 s)

Svenska skrivregler. 3. utg. (2008). Stockholm: Liber (263 s)

Delkurs 4: Kunskaper i och om språket i ett didaktiskt

perspektiv, 14 hp

Chambers, Aidan (2011). *Böcker inom och omkring oss.* Ny, rev., utg. Huddinge: X Publishing (utdrag ca 40 s)

Gibbons, Pauline (2013). *Stärk språket, stärk lärandet: språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet.* 3. uppl. Stockholm: Hallgren & Fallgren (230 s)

Hajer, Maaike & Meestringa, Theun (2014). *Språkinriktad undervisning: en handbok.* 2. uppl. Stockholm: Hallgren & Fallgren (245 s)

Langer, Judith A. (2005). *Litterära föreställningsvärldar: litteraturundervisning och litterär förståelse.* Göteborg: Daidalos, s. 23-36 (14 s)

Liberg, Caroline, af Geijerstam, Åsa, Wiksten Folkeryd, Jenny, Bremholm, Jesper, Hallesson, Yvonne et al. (2012). Textrörlighet - ett begrepp i rörelse. I Synnöve Matre & Atle Skaftun (red.) *Skriv! Les! 1: artikler fra den første nordiske konferansen om skriving, lesing og literacy.* Trondheim: Akademiska forlag, s. 65-81 (17 s)

Liberg, Caroline & Säljö, Roger (2014). Grundläggande färdigheter - att bli medborgare. I Lundgren, Ulf P., Säljö, Roger & Liberg, Caroline (red.) (2014). *Lärande, skola, bildning: [grundbok för lärare].* 3., [rev. och uppdaterade] utg. Stockholm: Natur & kultur, s. 357-377 (21 s)

Løvland, Anne (2010). Multimodalitet og multimodale tekster. *Viden om læsning.* Nr 7, mars 2010, s. 1-5. Tillgänglig: www.videnomlaesning.dk/UserFiles/File/Pdf-filer/Tidsskrift/Tidsskrift_nr_7/Viden_om_Laesning_nr_7.pdf (5 s)

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (2011). Stockholm: Skolverket. Tillgänglig: www.skolverket.se/publikationer?id=2575 (utdrag, ca 20 s)

Norlund, Anita (2009). *Kritisk sakprosaläsning i gymnasieskolan: didaktiska perspektiv på läroböcker, lärare och nationella prov.* Diss. Göteborg: Göteborgs universitet. Tillgänglig: hdl.handle.net/2077/18958, s. 46-49 (4 s)

Norlund, Anita (2013). "Varför tycker du att man ska ha dödsstraff, då?" - Ett sociologisk-didaktiskt verktyg för analys av klassrumsdebatter. *Educare.* 2013:1, s. 41-67 (27 s)

Templeton, John J & Pikulski, Shane (2004). *Teaching and developing vocabulary: Key to longterm reading success.* Current Research in Reading/Language Arts, Houghton Mi_in Company. Tillgänglig: www.lexingtons.org/Teaching%20and%20Developing%20Vocabulary.pdf> (12 s)

Westlund, Barbro (2013). *Att bedöma elevers läsförståelse: en jämförelse mellan svenska och kanadensiska bedömningsdiskurser i grundskolans mellanår.* Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2013, s. 50-64. Tillgänglig: urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-95403 (utdrag, 15 s)

Westlund, Barbro (2015). *Aktiv läskraft: att undervisa i lässtrategier för förståelse: högstadiet.* Stockholm: Natur & kultur (262 s)

Ytterligare litteratur kan tillkomma enligt lärares anvisningar (ca 400 s)

Ytterligare artiklar vilka studenten själv anskaffar via olika sökvägar (ca 100 s)

Delkurs 5: Språkets egenskaper och funktioner II, 4 hp

Bolander, Maria (2005). *Funktionell svensk grammatik.* 2. uppl. Stockholm: Liber (224 s)

Bolander, Maria (2005). *Funktionell svensk grammatik. Övningsbok.* 2. uppl. Stockholm: Liber (75 s)

Brodow, Bengt, Nilsson, Nils-Erik & Ullström, Sten-Olof (2000). *Retoriken kring grammatiken. Didaktiska perspektiv på skolgrammatik.* Lund: Studentlitteratur (170 s)

Einarsson, Jan (2009). *Språksociologi.* 2. uppl. Lund: Studentlitteratur (403 s)

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (2011). Stockholm: Skolverket. Tillgänglig: www.skolverket.se/publikationer?id=2575 (279 s)